

A populáris irodalom/kultúra tanítása

Baranyai Norbert
Debreceni Egyetem, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet

- függőséget okoz
- rászokás után nehéz nélküle élni
- kiragad a valóságból, egy képzeletbeli világ részévé tesz
- átformálhatja a személyiséget
- rá kell szoktatnunk a diákokat

Az olvasás = addikció

A magyartanár = díler

A populáris irodalom = kapudrog

AZ ÉRTÉKALAPÚ MEGKÜLÖNBÖZTETÉS HAGYOMÁNYA

- alapja: tömeg- és elitkultúra → értékalapú különbség
„...a magas irodalom felől túlságosan könnyűnek találtatik a népszerű, az utóbbi irányából pedig unalmasnak vagy éppen sznobnak a másikat.” (Veres András)
- a populáris kultúrához való (tanári) viszonyulás két véglete:

Rajongás

Elutasítás, démonizálás

AZ ÉRTÉKALAPÚ MEGKÜLÖNBÖZTETÉS KÉRDŐJELEI

1) A populáris kultúra nem homogén

- változatosak és sokfélék
- nem kívánnak minél szélesebb fogyasztóréteg számára hozzáférhetővé válni

2) Elit- és tömegkultúra értékelvű megkülönböztetése nem kortalan, univerzális jelenség

- avantgárd: tömegekhez akar szólni
- posztmodern: magaskultúra + populáris regiszter keverése

3) A befogadástörténeti változásoktól is függ, mit tekintünk populárisnak

- klasszikusaink egy része eredetileg tömegeket próbált megszólítani (pl. Shakespeare, Jókai, Gárdonyi)

4) A populáris alkotások nem feltétlenül egyértelmű jelentésadásra épülnek

- nyitott struktúrákkal operáló filmek, sorozatok
- összetett szövegvilággal bíró dalszövegek

A POPULÁRIS IRODALOM/KULTÚRA TANÍTÁSÁNAK ELŐNYEI

1) A populáris irodalom segíthet az olvasási kedv felkeltésében

A kötelező olvasmányok elutasításának okai:

- idegennek érzik
- nem a korosztályukat foglalkoztató kérdések
- nehezen érthető nyelvi-retorikai összetettség (különösen a régi korok szövegei esetében)

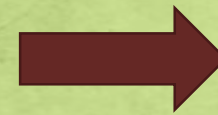
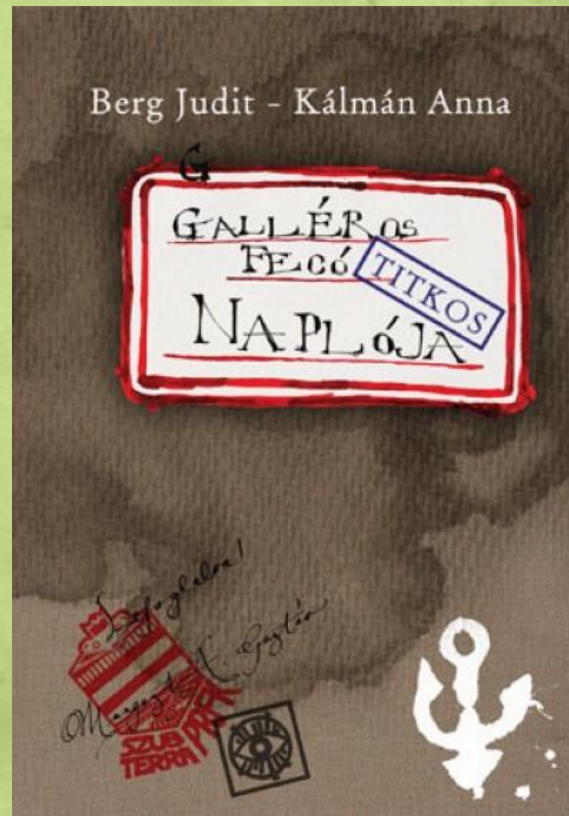
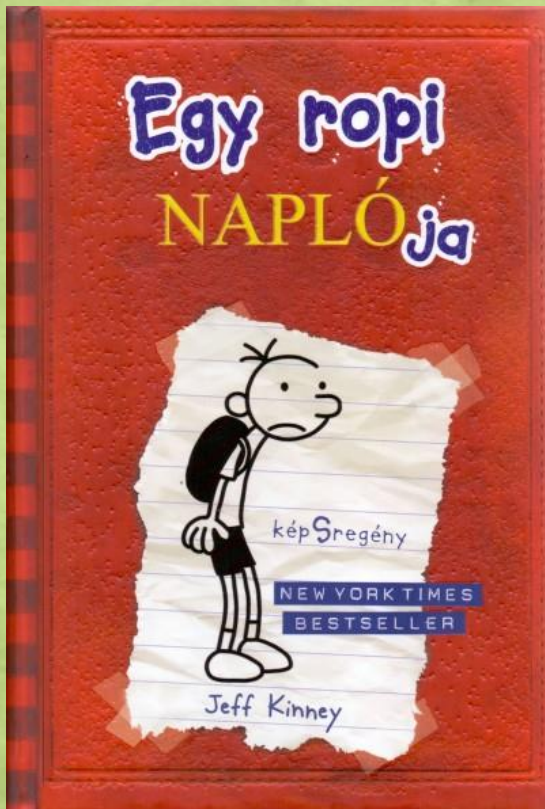
2) A populáris kultúra tanórai tárgyalása nyitás a diákok saját világa felé

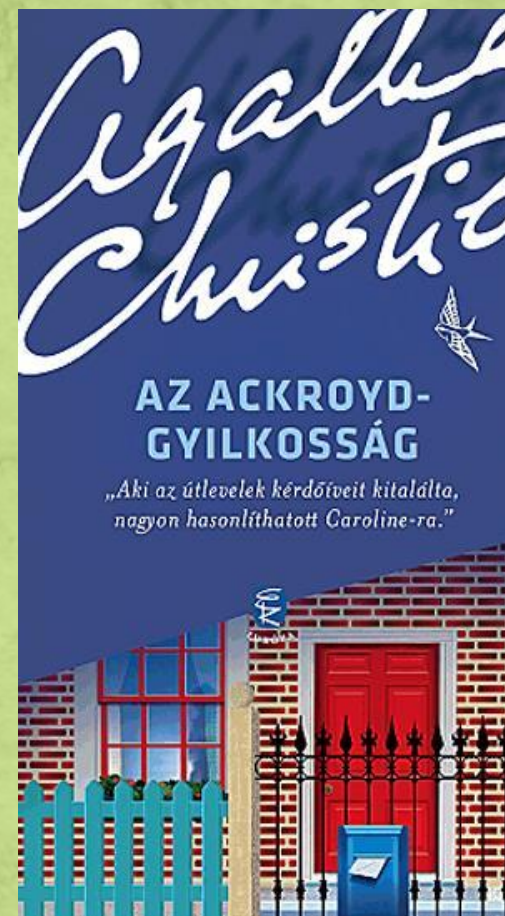
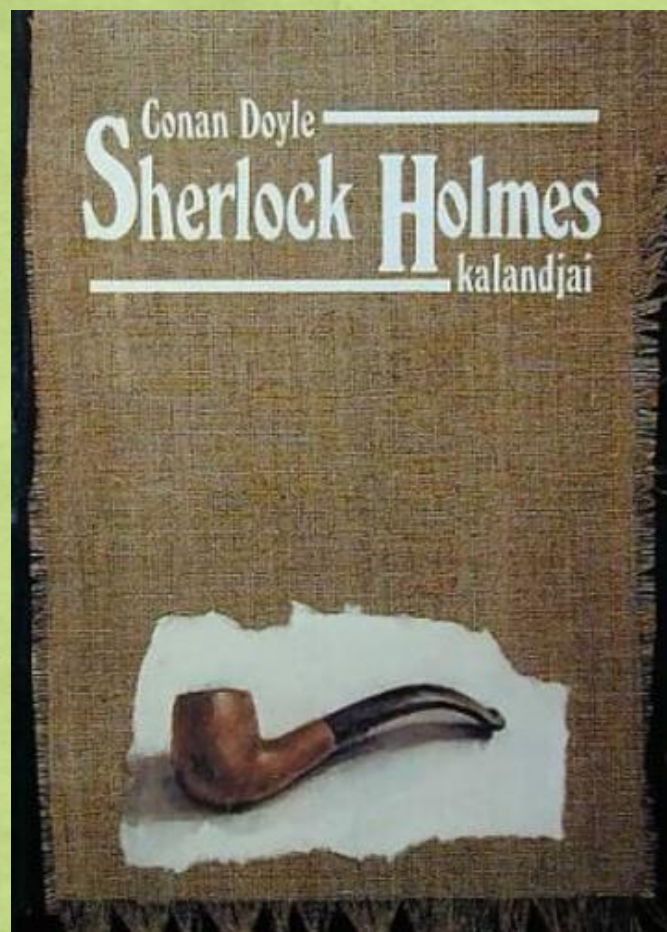
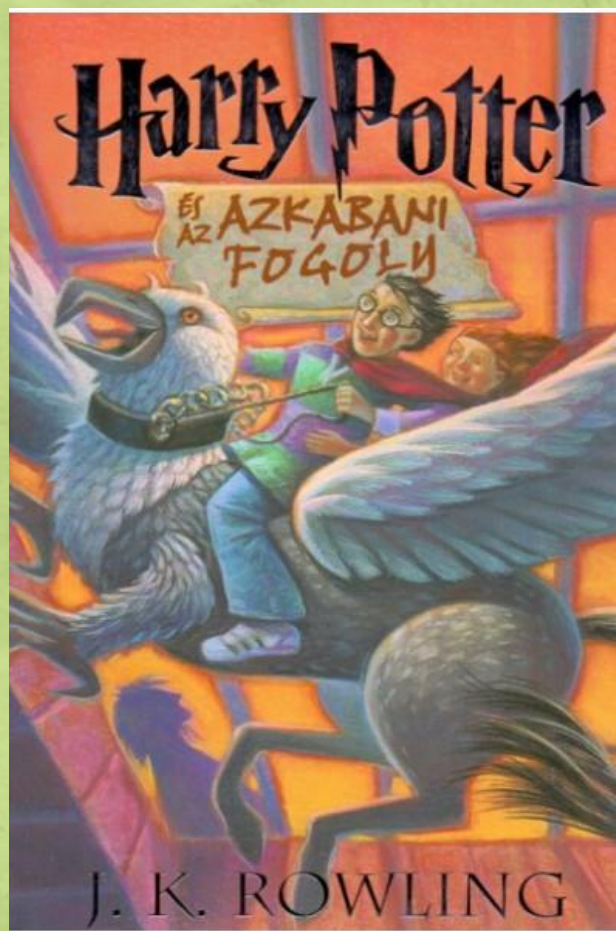
- a tanulók úgy érezhetik, ami a magyarórákon történik, nincs köze az ő személyes világukhoz
- ez erősíti a sztereotípiát, hogy a magaskultúra érthetetlen, unalmas, keveseket érdekel
- a popularitás felé való nyitás = a tanár érdeklődéssel fordul a számukra fontos olvasmányok, kulturális termékek felé
- kölcsönös, közös olvasmányok rendszere

3) A populáris szövegeken is megtaníthatók szövegelemző fogások, irodalmi ismeretek

- a populáris szövegek is a klasszikus irodalom eszköztárát használják
- erősebben ragaszkodnak a konvenciókhoz
- narratológiai, műfaji jellegzetességek szemléltetésére alkalmasak

4) A populáris kultúra/irodalom segíthet szépirodalmi szövegek megértésében

- a popkulturális szcénából hozott példák, analógiák megvilágító erővel bírhatnak
- oka: ezen a területen a diákok sokkal otthonosabban mozognak, mint az irodalomtörténeti jelentőségű művek világában
- az online média divatjelenségei népszerűsíthetik is az irodalmat, olvasását (pl. „Rambo szaval” videók)

- 5) A populáris alkotások tárgyalása segítheti a tantárgyközi kapcsolódásokat
- hozzájárulhat a tantárgyak közötti dialógushelyzet megteremtéséhez, pl.:
 - dalszövegelemzés, megzenésített versek (ének-zene)
 - képregények (rajz)
- 6) A populáris irodalom a kimeneti követelmény része
- magyar irodalom szóbeli érettségi követelménye (Irodalom határterületei)

A POPULÁRIS IRODALOM TANÍTÁSÁNAK PROBLÉMÁI

1) A megfelelő arány kialakítása

- valódi cél: a diákok a magyar és a világirodalom jelentős alkotásainak értő olvasóivá váljanak
- fokozatosság: felső tagozatban és középiskola elején több populáris szöveg, később kevesebb
- szerepük: „beavatás” → olvasóvá nevelés

2) Érdemes igazodni a tanulók érdeklődéséhez

- olyan alkotásokat válasszunk közös feldolgozásra, amelyek az osztály érdeklődésére valóban számot tarthatnak
- a diákok irodalmi, zenei érdeklődése a populáris közegben is eltérhet a tanárétól

3) Az aktualitás kihívása

- naprakésznek kell lenni a popkulturális trendek, divatok aktuális jelenségeivel kapcsolatban
- a kultúrának egy olyan területéről kell válogatnunk, ahol viszonylag hamar elavulttá válhat minden
- korosztályonként is eltérő a populáris divatjelenségek ismerete

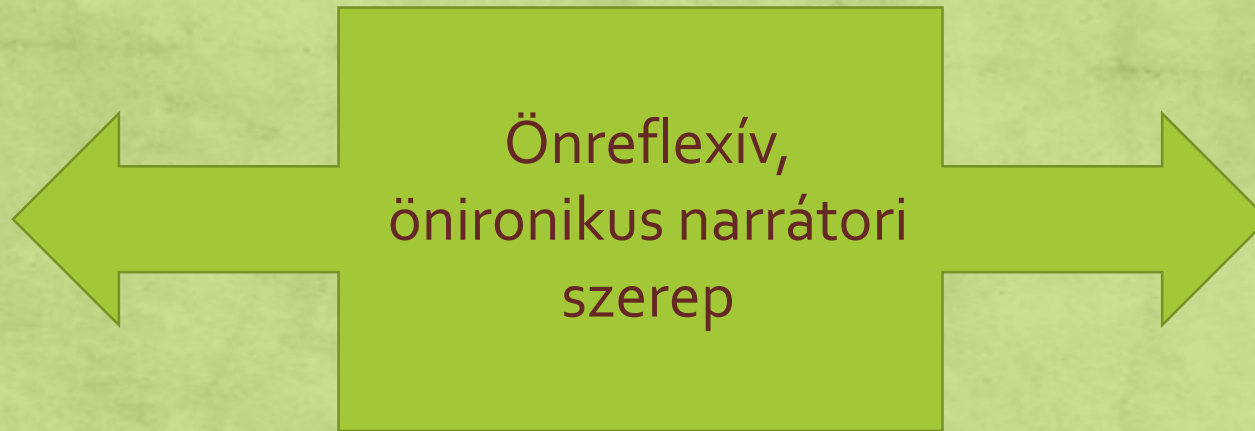
4) Az időhiány problémája

- tantervi kötöttségek → beszűkült mozgástér
- nincs igazán idő újabb alkotások beiktatására és elmélyült tárgyalására

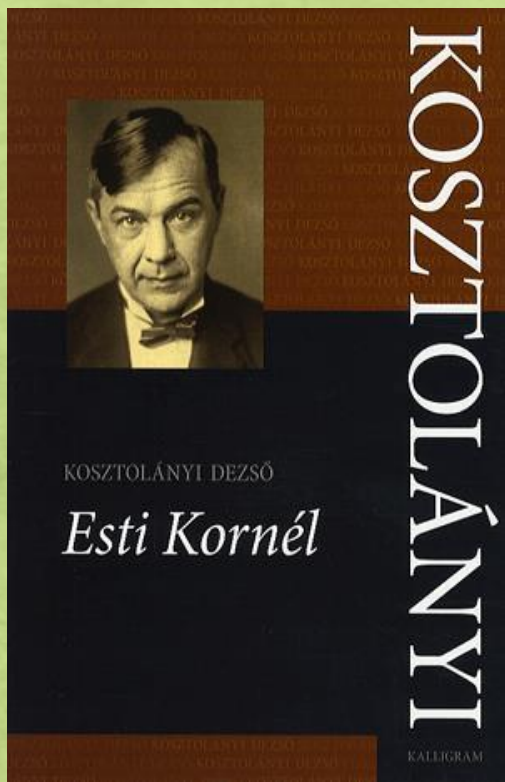

PÉLDÁK (A POPULÁRIS KULTÚRA MINT A SZÖVEGÉRTELMEZÉS KONTEXTUSA)

1) Anyegin – Deadpool:

2) Esti Kornél

Mi ez a hely, ahol mégis
Bátran elbújok én is?
Inkább le se szállok,
Talán a furcsa álmok

Közt a szív minden nap itt jár,
Csak eddig rossz peronnál
Vártam, hogy jöjjön,
Vagy ott heverjen a földön.

Akik élnek, azok a tömött vonaton
Zakatolnak, a semmibe megyünk.
Szép ez a táj, és ma még
Alig látszik a halál.

18. fejezet
A közönséges villamosút

(Esti Kornél: Akik élnek – részlet)

3) Az eposzi műfaj és világkép – István, a király (rockopera)

– téma: egy közösség sorsát meghatározó eseménysor

– eposzi kellékek:

- segélykérés, témamegjelölés (Ó, mondd, te kit választanál?)
- in medias res kezdés (Géza temetése)
- seregszemle (a két tábor bemutatása)

– eposzi hősformálás:

- a szembenálló felek értéktelített, eszményített hősök
- mindkét félnek igaza van
- vitájuk a történelmen átívelő, „örök” dilemma

